

Ο ρόλος των Μοναστηριών και της Εκκλησίας γενικότερα στην εκπαίδευση των γυναικών και των ανδρών τον 17^ο αι στη Δύση

Ο 18ος αιώνας στην Ευρώπη χαρακτηρίζεται ως «ο αιώνας του Διαφωτισμού». Ο Διαφωτισμός εκφράστηκε ως πνευματικό κίνημα. Η επίδραση του Διαφωτισμού ήταν αισθητή και στην εκπαίδευση. Παρόλο που οι εξελίξεις στην παιδεία ήταν κατά τον 17ο και 18ο αιώνα περισσότερο ιδεολογικές και λιγότερο θεσμικές, οι ιδέες των Διαφωτιστών σε συνδυασμό με τις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις, έθεσαν τα θεμέλια της σύγχρονης εκπαίδευσης. Ήδη από τον 16ο αιώνα είχε τεθεί το θέμα της καθολικής εκπαίδευσης, αλλά η κυριαρχία της Εκκλησίας στην εκπαίδευση (που ενισχύθηκε και από την Μεταρρύθμιση και Αντιμεταρρύθμιση), σε συνδυασμό με τις συνθήκες και την επικρατούσα ιδεολογία της εποχής δεν επέτρεψαν στο αίτημα της καθολικής εκπαίδευσης να γίνει συνειδητό και ισχυρό παρά μόνο με την έλευση του Διαφωτισμού.

Πριν την Γαλλική επανάσταση η εκπαίδευση σε όλη την Ευρώπη “καθοδηγούνταν” από την Χριστιανική Καθολική και Ορθόδοξη εκκλησία. Μάλιστα την συγκεκριμένη περίοδο, ενώ επιστήμονες όπως ο Γαλιλαίος, φιλόσοφοι όπως ο Σπινόζα και άλλοι (τα χρόνια πριν τον Διαφωτισμό) “φιλοσοφούσαν” θεωρίες επιστημονικού περιεχομένου, η εκκλησία έφτανε μέχρι και να τις καταδικάζει με την Ιερά Εξέταση. Η Ιερά Εξέταση συνδύαζε συλλήψεις, βασανιστήρια ακόμα και μαζικές εκτελέσεις. Άρα την εποχή εκείνη μιλάμε για εκπαίδευση χειραγωγούμενη από την Εκκλησία, χωρίς έμφαση στις επιστήμες και χωρίς έρευνα και μελέτη ως προς την Τεχνολογία, τις Επιστήμες και την Εξέλιξη. Στην Γαλλία η Ιερά Εξέταση γινόταν μέσω της Βαστίλης, ενώ υπήρξαν και αντίστοιχα τμήματα και στην Ισπανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία.

Ο Λούθηρος ήταν ο πρώτος που υποστήριξε ότι είναι καθήκον της πολιτείας να οργανώνει την εκπαίδευση ώστε και οι φτωχοί (και όχι μόνο οι ανώτερες τάξεις) να έχουν πρόσβαση σε αυτήν. Όμως η ιδέα της καθολικής εκπαίδευσης δεν απέκτησε ρίζες στη συνείδηση των λαών και των ηγεμόνων της Ευρώπης παρά τον 17ο αιώνα. Τότε το εκπαιδευτικό κίνημα των Ευσεβιστών προώθησε την ιδέα της καθολικής εκπαίδευσης με βάση την αντίληψη ότι εφόσον όλοι μπορούν να έχουν πίστη, όφειλαν

να έχουν και την κατάλληλη γνώση. Η αρχή γίνεται από την αγροτική Γαλλία όπου το 1789 επικράτησε η αστική επανάσταση ενάντια στους ευγενείς και τον βασιλιά (Λουδοβίκο). Ένα από τα βασικά αιτήματα των γάλλων διαφωτιστών ήταν παιδεία για όλους και μάλιστα έδιναν το προβάδισμα στις φυσικές επιστήμες (δηλαδή στην τεχνολογία). Ήδη η βιομηχανική επανάσταση στην Αγγλία έχει αρχίσει, οπότε ήταν ζήτημα ωρών πλέον για την εκπαίδευση να ακολουθήσει αυτό το μοτίβο.

Η πιο άμεση επίδραση του Διαφωτισμού στο αίτημα για καθολική εκπαίδευση παρουσιάζεται στη Γαλλία. Στη Γερμανία οι ιδέες του Διαφωτισμού εκφράζονται με τις προσπάθειες ενός κύκλου παιδαγωγών που ονομάζονται φιλανθρωπιστές .

Η ελληνική παιδεία μετά την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους, υπήρξε σταθερά στραμμένη προς την Ευρώπη .

Η πρώτη χώρα στην οποία πήγαιναν να σπουδάσουν οι Έλληνες σε πανεπιστημιακό επίπεδο, μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως (1453), ήταν η Ιταλία (Βενετία, Ρώμη, Πάδοβα) με την οποία είχαν επαφές από την εποχή του Βυζαντίου (Βενετσιάνους, Γενουάτες).

Αργότερα, γνωρίζοντας το γαλλικό διαφωτισμό και την επανάσταση (1789), στρέφονται προς τη Γαλλία που τους εμπνέει για την απελευθέρωση από τους Τούρκους. Η γαλλική επιρροή διατηρείται στην Ελλάδα ως πολιτιστική και γλωσσική προτίμηση μέχρι τον Β' παγκόσμιο πόλεμο.

Οι Έλληνες γνωρίζουν τους Γερμανούς ως φιλέλληνες, στα χρόνια του Αγώνα (1821-1829) και μετά, γιατί ο βασιλιάς που έρχεται στην Ελλάδα ο Όθωνας Βίττεσβαχ είναι Βαυαρός (Μόναχο). Οι επιστήμες, οι καλές τέχνες αλλά και η εκπαίδευση οργανώνονται και προσανατολίζονται σε γερμανικά πρότυπα (και δέχονται γερμανικές επιδράσεις, σχολή Μονάχου), παρά το γεγονός ότι την εποχή αυτή (1833) η Γερμανία δεν έχει ενωθεί ακόμη ως εθνικό κράτος.

Οι Έλληνες ήδη από την έναρξη της ελληνικής επανάστασης (1821) πίστευαν, ότι θα έπρεπε να κερδίσουν το χαμένο χρόνο της τουρκοκρατίας και να φτάσουν τους φωτισμένους λαούς της Ευρώπης γιατί θεωρούσαν τον εαυτό τους ευρωπαίο και χριστιανό.

Έτσι παρά τον πόλεμο ιδρύονται σχολεία στις περιοχές όπου τα παιδιά δεν κινδυνεύουν και διδάσκονται μαθηματικά, γλώσσα, γαλλικά και ιταλικά. Μέθοδος η αλληλοδιδασκτική.

Πρώτος επόπτης παιδείας ο διαφωτιστής κληρικός Θ. Φαρμακίδης (1823).

Ως εκπρόσωπος της κυβέρνησης ο φωτισμένος κληρικός και πολεμιστής Παπαφλέσσας διατάζει τους γονείς να στέλνουν τα αγόρια και τα κορίτσια στο σχολείο. Τα γράμματα φωτίζουν έλεγε.

Το πρώτο σύνταγμα της Επιδαύρου (1828) αναφέρεται σε γενίκευση παιδείας, αλλά μόλις το Γ' Σύνταγμα Τροιζήνας ψηφίζει θέση υπουργού παιδείας(Γερ. Κώππας).

Με την έλευση του κυβερνήτη Καποδίστρια στην Ελλάδα (1828), γίνεται μια προσπάθεια να οργανωθούν σε ανώτερο επίπεδο επαγγελματικές σχολές όπως η γεωργική (σημερινή Γεωπονική) που ανταποκρίνονταν στις ανάγκες της εποχής (φτωχό αγροτικό κράτος η Ελλάδα), σχολή πολέμου (σημερινή σχολή Ευελπίδων).

Ο Καποδίστριας δεν ίδρυσε πανεπιστήμια γιατί πίστευε ότι πρώτα πρέπει να υπάρχει αρκετός αριθμός Ελλήνων που να έχουν τελειώσει πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αργότερα να ιδρυθεί πανεπιστήμιο. Χαρακτηριστικά έλεγε «οι πλούσιοι που στέλνουν τα παιδιά τους να μορφωθούν στην Ευρώπη (κυρίως Ιταλία τότε) ας τα στείλουν και για λίγα χρόνια ακόμη».

Δολοφονείται όμως το 1831, χωρίς να προλάβει να υλοποιήσει το συνολικό του πρόγραμμα. Την ίδια χρονιά (1831) ιδρύεται το πρώτο ιδιωτικό σχολείο από τον αμερικανό ιεραπόστολο Hill, που λειτουργεί έως και σήμερα.

Με την έλευση του Όθωνα δημιουργείται Διδασκαλείο (για μόρφωση δασκάλων) με γερμανό διευθυντή (1834) και την ίδια χρονιά στην Πρωσία καταργούνται οι εισαγωγικές εξετάσεις για το πανεπιστήμιο. Είναι η χρονιά που γίνεται η Αθήνα πρωτεύουσα, αλλά στη πόλη λειτουργεί ένα μόνο δημόσιο δημοτικό σχολείο. Την ίδια χρονιά ιδρύεται σχολή Αρχιτεκτονικής (επαγγελματική σχολή για να βγάζει εξειδικευμένους χτίστες). Δηλωτικό του γεγονότος ότι τα χειρονακτικά επαγγέλματα είναι κατώτερα η διδασκαλία γινόταν μόνο Κυριακές και αργίες.

Την ίδια χρονιά 1834, γίνεται υποχρεωτική η φοίτηση στα σχολεία μέχρι 12 ετών.

Το 1836 εκδίδεται διάταγμα για την ίδρυση πανεπιστημίου με σχολές, φιλοσοφική. Νομική, θεολογία και ιατρική.

Στο πανεπιστήμιο οι πρώτοι φοιτητές που γράφτηκαν ήταν μόνο 21 άτομα, τουλάχιστον εύποροι γιατί έπρεπε να πληρώνουν εγγραφή, δίδακτρα σε κάθε καθηγητή και τα συγγράμματα.

Ο καθηγητής έπαιρνε μισθό και από το κράτος. Από το 1844 και μετά οι καθηγητές εξέλεξαν και ένα βουλευτή.

Το 1872 στην Αθήνα ιδρύεται σύλλογος για την προαγωγή της γυναικείας εκπαίδευσης και η πρώτη ελληνίδα φοιτήτρια μπαίνει στο πανεπιστήμιο το 1886 στην ιατρική σχολή.

Μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο οι έλληνες έρχονται πιο κοντά στους αγγλόφωνους λαούς (ΗΠΑ, Μεγ. Βρετανία).

<https://fwnineolaiasblogspot.wordpress.com/>

<https://www.sqlearn.gr/i-paideia-stin-eyropi-parelthon-paron-kai-mellon>